

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента

МАТЕРІАЛЬНА І ДУХОВНА КУЛЬТУРА СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ
підготовки бакалавра

Луцьк-2026

Силабус вибіркового освітнього компонента «МАТЕРІАЛЬНА І ДУХОВНА КУЛЬТУРА СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробник: Вікторія Білик, кандидат історичних наук, доцент.

Гарант ОПП

Сергій ПАНИШКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Хлібовська Г. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

(протокол № 9 від 11 лютого 2026 р.)

Завідувач кафедри
всесвітньої історії

проф. Стрільчук Л.В.

I. Опис освітнього компонента
(денна форма здобуття освіти)

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	Галузь знань: А Освіта спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) Предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Освітньо-професійна програми: Середня освіта. Історія та громадянська освіта В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, В9 Історія та археологія, Історія, європеїстика, археологія бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 2
		Семестр 4-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 20 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Самостійна робота 110 год.	
	Консультації 10 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання	українська	

Опис освітнього компонента
(заочна форма здобуття освіти)

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	Галузь знань: А Освіта спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) Предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Освітньо-професійна	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 2
		Семестр 4-ий
		Лекції 4 год.
		Практичні (семінарські) 6 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Самостійна робота 128 год.	
	Консультації 18 год.	
	Форма контролю: залік	

	програми: Середня освіта. Історія та громадянська освіта бакалавр	
Мова навчання		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я, по батькові: Білик Вікторія Андріївна

Науковий ступінь: кандидат історичних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент

Контактна інформація: Bilyk.Viktoria@vnu.edu.ua

Розклад занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація. Силабус вибіркового освітнього компонента «Матеріальна і духовна культура Стародавнього Сходу» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня.

Афро-азійський регіон – місце, де, згідно з археологічними дослідженнями, відбулося формування людського суспільства. Саме тут у найдавніших людей найраніше зароджуються суспільні відносини, формуються ідеологічні уявлення, раціональні знання та мистецтво. На рубежі IV–III тис. до н. е. тут починають формуватися перші державні утворення – Стародавній Єгипет, міста-держави Дворіччя, пізніше цивілізаційні процеси відбуваються в інших регіонах – Середземномор'ї і Малій Азії, Індії та Китаї. Культура населення кожного регіону мала свої специфічні характеристики, вирізнялася особливостями релігійних уявлень та світосприйняття, що знайшло своє відображення у літературі, музиці, а також у матеріальній культурі – архітектурі, скульптурі, живописі.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета: оволодіння знаннями про становлення і розвиток культури стародавніх цивілізацій, релігійні вірування стародавніх суспільств, формування уявлень про загальні особливості та специфічні риси культурного розвитку стародавніх цивілізацій, вплив культурної спадщини Стародавнього Сходу на сучасне суспільство.

Завдання:

- знайомство студентів з основами історії старосхідної культури, яка розглядається як органічна частина загального історичного процесу, що включає в себе політичні, економічні, соціальні, релігійно-культурні компоненти;
- вивчення основ вчення світових релігій, які сформувалися на території Стародавнього Сходу, знайомство з їх категоріальним і понятійним апаратом;
- формування у студентів уявлень про основні поняття історії мистецтва, релігії та літератури цивілізацій Стародавнього Сходу;
- характеристика мистецтва з точки зору аналізу його складових: живопису скульптури, архітектури;
- виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою.

3. Soft skills:

- комунікативна навичка, участь в групових обговореннях;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- міжкультурна компетентність, розуміння та толерантне ставлення до різних культур та релігій;

- креативність та увага – творче осмислення релігійних міфів, текстів, мистецьких пам'яток;
- розвиток етичного та образного мислення;
- формування дослідницького інтересу.

4. Структура освітнього компонента

№ п/п	Назва теми	Кількість годин, відведених на аудиторні та поза аудиторні заняття (денна форма)					
		Усього	Лекції	Семінари	Сам. робота	Консультації	Форми роботи контролю/бали
1.	<i>Старосхідні цивілізації як культурний феномен*</i>	8/12*	2/2*		5/9*	1/1*	Л
2.	Світосприйняття стародавніх єгиптян, література та наукові знання	13/10*		2	10/9*	1/1*	ДС/ 10
3.	<i>Матеріальна культура: староегипетська архітектура, скульптура, живопис*</i>	7/11*		2/2*	5/8*	/1*	УПО/ 10/35*
4.	Побут стародавніх єгиптян	13/11*		2	10/9*	1/2*	ДБ/ 10
5.	<i>Дворіччя: цивілізація високої художньої і правової культури*</i>	13/11*	2/2*		10/8*	1/1*	Л
6.	<i>Матеріальна і духовна культура Вавилонії*</i>	8/12*		2/2*	5/9*	1/1*	ППО/ 10/35*
7.	<i>Культура Ассирійської держави*</i>	12/11*		2/2*	10/8*	/1*	ДС/ 10/30*
8.	Культурні надбання народів Східного Середземномор'я	8/10*	2		5/9*	1/1*	Л
9.	Декоративно-прикладне мистецтво та ремесла населення Фінікії та Сирії	12/9*		2	10/8*	/1*	УПО/ 10
10.	Культурні досягнення давніх юдеїв	8/10*		2	5/9*	1/1*	Д/ 10
11.	Духовна і матеріальна культура населення Індії в давнину	13/10*	2		10/9*	1/1*	Л
12.	Мистецтво співу і танців, зародження давньоіндійського театру	7/10*		2	5/8*	/2*	ППО/ 10
13.	Релігія та філософія традиційного старокитайського суспільства, його етика та естетика	13/10*	2		10/9*	1/1*	Л
14.	Духовна і матеріальна культура Стародавнього Китаю епохи Цінь	8/8*		2	5/6*	1/2*	УПО/ 10
15.	Культурні надбання епохи Хань	7/5*		2	5/4*	/1*	УПО/ 10
Разом		150/150*	10/4*	20/6*	110/122*	10/18*	100 б

*Теми занять для здобувачів освіти заочної форми навчання

**Методи навчання і форми контролю: Л – лекція, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Д – доповідь, ППО – письмове поточне опитування, УПО – усне поточне опитування.

Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, а також тем, які виносились на практичні заняття та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем літератури відповідно до структури ВОК. Для здобувачів заочної форми навчання самостійна робота передбачає опанування темами, які не виносились на лекційні та практичні заняття. Загалом на самостійну роботу виділено 110 (для здобувачів заочної форми навчання – 122) годин. Сюди враховано час, який студент виділяє для підготовки до заліку.

IV. Політика оцінювання

Оцінювання роботи здобувачів освіти на практичних заняттях здійснюється за накопичувальною системою. На кожному практичному занятті, студенти мають можливість отримати за роботу максимально 10 балів. Опитування проводиться у різній формі - усне поточне опитування (УПО), письмове поточне опитування (ППО), дискусія (ДС), дебати (ДБ), доповідь (Д). Сума балів, отриманих за всі види роботи на практичних заняттях, визначає поточний бал за модуль. Загалом, робота на практичних заняттях дає змогу отримати максимально 100 балів. Для отримання заліку необхідно набрати мінімум 60 б. Якщо ж здобувач не набрав мінімальної кількості балів, він може виконати додаткові завдання у вигляді тестових самостійних робіт, які вміщені в електронному курсі на платформі MOODLE <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1992> (максимальна кількість балів – 25).

Здобувачі освіти заочної форми навчання на практичних заняттях можуть набрати максимально 100 балів (від 35 до 30 балів за одне заняття, залежно від складності матеріалу).

Оцінювання знань здобувачів, поточний та підсумковий контроль, проведення заліку здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки» <https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/inline-files/2025-pro-potochne-i-pidsumk-otsinyvannya.pdf>

Схема розподілу балів

Поточний контроль										Загальна кількість балів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	100 б
10 б	10 б	10 б	10 б	10 б	10 б	10 б	10 б	10 б	10 б	

Політика щодо ЗО (відвідування, пропуски)

Пропущені заняття здобувач освіти може відпрацювати шляхом підготовки реферату з теми пропущеного семінарського заняття або проведення тематичної бесіди з викладачем відповідно до графіку консультацій.

Політика щодо академічної доброчесності

Під час виконання завдань потрібно дотримуватися принципів академічної доброчесності, не можна привласнювати результати інтелектуальної діяльності інших осіб. При оформленні результатів своєї роботи, слід подавати покликання на джерело інформації. Жодна форма порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, плагіат, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу) недопустимі. У випадку таких дій – реакція згідно Кодексу академічної доброчесності, прийнятому у ВНУ імені Лесі Українки <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

Політика щодо дедайннів та перекладання

У разі, якщо здобувач освіти не набрав необхідної кількості балів упродовж семестру, він здає залік. Якщо під час складання заліку студент/студентка набрала недостатню кількість балів, то ЗО має право на перескладання на комісії. Складання та перескладання заліку відбувається відповідно до розкладу, затвердженого деканатом.

V. Підсумковий контроль

Форма контролю – залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом, або ж під час співбесіди з викладачем (комісією) безпосередньо на заліку..

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

Перелік запитань на залік:

1. Релігія і міфологія Стародавнього Єгипту.
2. Уявлення єгиптян про потойбічний світ. Заупокійний культ.
3. Староєгипетська література. Наукові знання.
4. Будівництво пірамід. Скульптура.
5. Побут стародавніх єгиптян.
6. Виникнення шумерської писемності, клинописне письмо, взаємовплив шумерської та аркадської мов.
7. Епос про Гильгамеша. Сюжет та місце в художній літературі.
8. Законодавство Вавилонії.
9. «Енума елиш» - епос про творення світу.
10. Пантеон богів та міфологія Давньої Месопотамії.
11. Матеріальна культура Месопотамії.
12. Оборонна архітектура Ассирії.
13. Духовна культура Ассирії. Бібліотека Ашурбаніпала.
14. Декоративно-прикладне мистецтво та ремесло фінікійців і сирійців.
15. Культура давніх іудеїв. Укладання Старого Заповіту. Пророчі, історичні та законодавчі книги.
16. Храмове будівництво в Ізраїльсько-Іудейському царстві.
17. Становлення ахеменідського стилю в архітектурі.
18. Художнє ремесло давніх персів.
19. Міська культура Мохенджо-Даро.
20. Ведійська культура.
21. Релігія і філософія Стародавньої Індії. Індійська музика та театр.
22. Релігійно-філософські вчення Китаю.
23. Особливості монументальної архітектури Стародавнього Китаю. Скульптура
24. Китайська література.
25. Наукові досягнення та винаходи стародавніх китайців.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Біблія. Будь яке видання.
2. Білик В. Суспільні відносини у Стародавньому Вавилоні через призму аналізу кримінального права (за Законами Хаммурапі). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. Том. 36 (75) № 3, 2025. С. 121-130. URL: <http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/archive> DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.3/01>
3. Білик В. Правове оформлення повноважень влади в імперії Маур'їв. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки, № 1. 2025. С. 32–38. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vhis/article/view/1186>
4. Білик В. Правове становище жінки у Стародавній Індії. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Чис. 26. 2022. С. 194-198. DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.26.31>
5. Білик В. Роль і місце жінки в старосхідному суспільстві (на прикладі Стародавньої Месопотамії) *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: Історичні науки*. Луцьк, 2019. № 5 (389). С.115–121.
6. Білик В. Сім'я в Стародавній Ассирії: виховання дітей та спадкові відносини. *Літопис Волині*, (31) (2024): 76-80. DOI: 10.32782/2305-9389/2024.31.11.
7. Давньоєгипетська література в українських перекладах / ред. та упоряд. Миколи Тарасенка; передм. Миколи Тарасенка, Дар'ї Зіборової. Київ-Харків: Видавець Олександр Савчук, 2022. 256 с. : іл., мапа.
8. Луговий О. Історія Стародавнього Сходу: навчально-методичний посібник. Ч.1. Одеса: ОНУ. 2021. 214 с.
9. Пучков, О. В. (2024). Сотічне датування єгипетського Давнього царства. *Східний світ*, (1 (122), 42-55. <https://doi.org/10.15407/orientw2024.01.042>
10. Тарасенко, М. О. (2024). Невідомі світлини давньоєгипетських старожитностей з фондів Національного заповідника “Києво-Печерська лавра”. *Східний світ*, (3 (124), 95-130. <https://doi.org/10.15407/orientw2024.03.095>
11. Цолін, Д. В., Орехова, А. А. (2025). Написи Валаама з Деїр Алла (VIII ст. до н. е.) як зразок жанру есхатологічного пророцтва maśśāʔ. *Східний світ*, (1 (126), 97–116. <https://doi.org/10.15407/orientw2025.01.097>

Інтернетресурси

1. Архітектура Древнього Єгипту періоду Нового царства. <https://www.youtube.com/watch?v=K2QkbJMu0bw>
2. Медицина Єгипту. <https://www.google.com/search>
3. Ancient Egyptian Literature. URL: https://www.worldhistory.org/Egyptian_Literature/
4. History in India. URL: https://en.satyavedapusthakan.net/2017/07/31/history-of-the-jews-across-india-around-the-world/?gclid=Cj0KCQiAr8eqBhD3ARIsAJe-buPzJsJg6Wo0TVnwqJbeK2Gyum5aVSAFA8MQPexX_mDVHbVCHL2PEfUaAIYwEALw_wcB